

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Навчально-науковий
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ПЕДАГОГІКИ І МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ ТА СУСПІЛЬНИХ
ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

**ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ
ТА ФІНАНСОВА
ГРАМОТНІСТЬ
У ШКОЛІ**

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
Дні занять
Мова викладання
Викладач
Контакти

бакалавр
01 Освіта/Педагогіка
014 Середня освіта (Історія)
Середня освіта (Історія)
3
семестр
вибірковий
згідно з розкладом
українська
Пронікова Ірина Вікторівна
E-mail: irinapronikova@gmail.com

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни «Підприємливість та фінансова грамотність у школі» полягає в формуванні у здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти компетентностей, що сприяють розвитку підприємливості та набуттю фінансової грамотності і забезпечують готовність до впровадження підприємницької освіти у практику закладів загальної середньої освіти.

Завдання навчальної дисципліни:

- поглиблення знань з економіки, усвідомлення сутності та ролі підприємництва у політичному, економічному та соціальному житті суспільства;
- усвідомлення теоретичних і практичних аспектів управління фінансами необхідних для впровадження фінансових знань у практику школи;
- формування навичок інтеграції підприємницьких і фінансових знань у навчальні дисципліни шкільного курсу.

Предметом вивчення є знання з підприємництва та фінансів і методичні можливості їх застосування в освітньому процесі, зокрема, при викладанні історії та суспільних дисциплін (історія, громадянська освіта, правознавство) у закладах загальної середньої освіти.

Програма навчальної дисципліни складається з вступу і трьох змістових модулів:

1. Основи фінансів та фінансової грамотності.
2. Підприємливість і підприємництво: економічний і соціальний аспект.
3. Впровадження підприємницької освіти у практику школи.

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ І ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 01.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 03.	Здатність активно вчитися впродовж життя й оволодівати інноваційними стратегіями навчання.
ЗК 04.	Здатність виявляти ініціативу, підприємливість, генерувати нові ідеї, визначати та розв'язувати проблеми.
ЗК 05.	Здатність ефективно працювати одноосібно, у складі команди і в мультидисциплінарному оточенні.
ФК 01.	Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.
ФК 03.	Володіння основами цілепокладання, планування та організації освітнього процесу, моделювання змісту навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.
ФК 04.	Здатність управляти освітніми проектами, відповідати за прийняття рішень у невизначених умовах та спрямовувати розвиток здобувачів освіти на прогрес і досягнення.
ФК 05.	Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	включно з					усього	включно з				
л		пр	лаб	інд	срс	л		пр	лаб	інд	срс	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Вступ. Підприємництво та фінанси: загальний огляд.	2	2					2	2				
Змістовий модуль 1. Основи фінансів та фінансової грамотності												
Тема 1. Фінанси, фінансова система та фінансова грамотність : сутність та базові поняття.	4	2	2				4					4
Тема 2. Планування та управління фінансами.	6	2	2			2	6		2			4
Тема 3. Запозичення та споживчий кредит: переваги, недоліки, ризики.	6	2	2			2	6					6
Тема 4. Заощадження та інвестиції: об'єкти, цілі, інструменти.	6	2	2			2	6					6
Тема 5. Управління фінансовими ризиками	8	2	2			4	8	2				6
Разом за змістовим модулем 1	30	10	10			10	30	2	2			26
Змістовий модуль 2.												
Підприємливість і підприємництво: економічний і соціальний аспект												
Тема 6. Підприємливість	6		2			4	6					6

і підприємництво: взаємозв'язок та взаємозумовленість понять												
Тема 7. Теоретичні й організаційні основи підприємницької діяльності	8	2	2			4	8	2				6
Тема 8. Практичні аспекти підприємницької діяльності.	10	2	2			6	10		2			8
Тема 9. Соціальна відповідальність бізнесу.	6	2	2			2	6					6
Разом за змістовим модулем 2	30	6	8			16	30	2	2			26
Змістовий модуль 3.												
Впровадження підприємницької освіти у практику школи												
Тема 10. Підприємливість та фінансова грамотність у освітньому просторі закладу загальної середньої освіти.	8	2	2			4	8	2				6
Тема 11.	6	2	2			2	6					6
Тема 12. Способи і методи впровадження підприємницької освіти у практику школи.	14		2			12	14		2			12
Разом за змістовим модулем 3	28	4	6			18	28	2	2			24
Усього годин	90	22	24			44	90	8	6			76

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Фінанси, фінансова система та фінансова грамотність : сутність та базові поняття.	2
2	Планування та управління фінансами.	2
3	Запозичення та споживчий кредит: переваги, недоліки, ризики.	2
4	Заощадження та інвестиції: об'єкти, цілі, інструменти.	2
5	Управління фінансовими ризиками	2
6	Підприємливість і підприємництво: взаємозв'язок та взаємозумовленість понять	2
7	Теоретичні й організаційні основи підприємницької діяльності	2
8	Практичні аспекти підприємницької діяльності.	2
9	Соціальна відповідальність бізнесу.	2
10	Підприємливість та фінансова грамотність у освітньому просторі закладу загальної середньої освіти.	2
11	Теоретичні і методологічні основи впровадження підприємливості та фінансової грамотності у практику закладів загальної середньої освіти.	2
12	Способи і методи впровадження підприємницької освіти у практику школи.	2
Усього годин практичних занять		24

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Білоцерківська Г. Василь Федорович Смиренко – меценат української культури. *Бібліотечний вісник*. 2007. № 3. С. 35-38.
2. Воронкова В. Г. Основи підприємництва: теорія та практикум: *навч. посіб.*; К.: Ліра-К, 2014. 455 с.
3. Голимба В.І. Історія благодійництва в Україні. К., 2002. 267 с.
4. Гончарова Н.О. Благодійна діяльність дворянства Південної України на сторінках Вестника благотворительности. *Інтелекція і влада*. 2012. Вип.26: Історія. С.141-147.
5. Горленко Г. О. Власна справа (основи малого бізнесу): *навч. посіб. для учнів 10-11 кл.: посібник з економіки. Ч. 1*. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2008.- Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2008. 115 с.
6. Горленко Г. О. Власна справа (основи малого бізнесу): *навч. посіб. для учнів 10-11 кл.: посібник з економіки. Ч. 2*. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2008. 144 с.
7. Грищенко І. М. Підприємницький бізнес: підруч. для студентів ВНЗ. К.:Грамота, 2016. 519 с.
8. Економіка і підприємництво, менеджмент: *навч. посіб.*; Рогач С. М. та ін. К.: Компрінт, 2015. 713 с.
9. Енциклопедія для банкіра: у 2-х т.; авт. кол.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. Р. А. Слав'юка. Київ: УБС НБУ, 2013. Том 2 (практична термінологія). 547 с.
10. Енциклопедія для банкіра: у 2-х т.; авт. кол.; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. Смовженко, канд. екон. наук, доц. Г. Стеблій, д-ра філос. наук, проф. З. Скринник. Київ: УБС НБУ, 2012. Том 1 (теоретична та історична частини). 483 с.
11. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В. Київ : НТУ, 2017. 172 с. URL: <https://ukreligieznnavstvo.wordpress.com/2019/01/18/itn>
12. Історія центрального банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36110&cat_id=36012.
13. Канеман Д. Мислення швидко й повільно; з англ. пер. М. Яковлев. Київ: Наш формат, 2017. 479 с.
14. Кузьмінський А. І., Омеляненко С. В. Технологія і техніка шкільного уроку : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 335 с.
15. Курс «Фінансова грамотність» URL: <https://imzo.gov.ua/kurs-finansova-gramotnist/>
16. Литвинов А. С. Педагогічний провайдинг інновацій в освіті: навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2018. 265 с.
17. Литвинюк Г. І., Когут О. І., Кульматицька О. Р. Проектна діяльність в освітньому середовищі : метод. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 126 с.
18. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителів; автори укладачі О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Д.: ЛІРА, 2016. 144 с.
19. Овчарук О. В. Інтеграція підприємницької компетентності до змісту навчальних програм середньої освіти: концептуальні підходи. *Економіка в школах України*. 2018. № 1 (158), С. 5-6.
20. Побірченко Н. А. Формування особистої готовності учнів загальноосвітньої школи до підприємницької діяльності. Монографія. Київ : Знання, 1999. 286 с.
21. Пронікова І. В. Виховання підприємливості та формування економічного мислення в учнів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. 2016. Вип. 137. С. 342-345.
22. Пронікова І. В. Виховання підприємливості учнівської молоді в загальноосвітніх навчальних закладах як психолого-педагогічна проблема. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. Вип. 144. Чернігів : ЧНПУ, 2017. С. 391-394.
23. Пронікова І. В., Давиденко А. А. Виховання підприємницьких рис на уроках фізики. *Уроки з підприємницьким тлом*: навчальні матеріали; за заг. ред. Е. Бобінської, Р. Шияна, М. Товкало. Варшава: Сова, 2014. С. 90-91.

- 24.Пронікова І. В. Економічне виховання – основа формування життєвої компетентності молоді. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Серія : Педагогічні науки. 2014. Випуск 120. С. 175-178.
- 25.Пронікова І.В. Основи шкільної економічної освіти в Україні (2004 - 2012 р.р.) *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. Вип. 155. Чернігів: ЧНПУ, 2018. С. 304-308.
- 26.Пронікова І. В. Риси характеру підприємців, які варто виховувати в учнів. *Школа: інформ.-метод. журнал*. 2017. № 10 (142). С. 2-7.
- 27.Пронікова І. В. Фінансова грамотність як складова економічного виховання учнівської молоді. *Наукові записки Малої академії наук України: зб. наук. праць*. Серія : Педагогічні науки. 2017. Вип. 9. С. 188-194.
- 28.Радіонова І. Ф., Радченко В. В. Економіка (профільний рівень) : 10 клас ; Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2012. 256 с.
- 29.Романовський О. О. Шляхи впровадження інновацій, підприємництва та підприємницької освіти в системі національної освіти України : монографія. Вінниця : Нова книга, 2010. 416 с.
- 30.Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник. Авт. кол. : Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.Є., Туманова А.А. К:ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. 188 с.
- 31.Уроки з підприємницьким тлом: навчальні матеріали; за заг. ред. Е. Бобінської, Р. Шияна, М. Товкало. Варшава : Сова, 2014. 399 с.
- 32.Уроки з підприємницьким тлом: україно-польський проект: досвід Івано-Франківської області. *Економіка в школах України*. 2017. Спецвипуск. № 7 (152). 80 с.
- 33.Vasigalupo, M., Kamylyis, P., Punie, Y., VandenBrande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*. Luxembourg: Publication Office of the European Union; EUR27939 EN; doi:10.2791/593884. 39 p. Entrepreneur ship Education at School in Europe. European Commission/EACEA/Eurydice, 2016. Eurydice Report. Luxembourg : Publications Office of the European Union. 238 p.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Господарський кодекс України. Закон України № 436-IV від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
5. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 р. № 2908-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>.
6. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
7. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.
8. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
9. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
10. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>.
11. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
12. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

13. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
14. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#n8>.

Допоміжна література:

1. Активи та пасиви по Роберту Кійосакі. URL: <http://www.ibra.com.ua/money/161428-kiyosaki-active-investments>
2. Банкноти та монети. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65148&cat_id=36709.
3. Варуфакіс Я. Розмови з донькою про економіку. Коротка історія капіталізму; з англ. пер. Ю. Скавінський. Львів: Вид-во Старого Лева, 2018. 165 с.
4. Донік О. М. Родина Терещенків в історії доброчинності. К.: Інститут історії України НАН України, 2004. 314 с.
5. Інноваційне підприємництво: креативність, комерціалізація, екосистема: навч. посіб. для ВНЗ; Ю. Бажал та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. Ю. М. Бажала. К.: Пульсари, 2015. 278 с.
6. Карлін М. І., Цимбалюк І. О. Фінанси домогосподарств провідних країн світу: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 172 с.
7. Кові С. Р. 7 звичок надзвичайно ефективних людей: потужні інструменти розвитку особистості; пер. з англ. О. Любенко. 2-ге вид., стер. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 382с
8. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу : [підручник] / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – [8-ме вид., перероб. і доп.]. – К. : Вікар, 2006. – 495 с.
9. Лисенко І. В. Комерційні навчальні заклади в системі професійної освіти на Чернігівщині в кінці XIX – на початку XX століття. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. Вип. 36, Житомир : ЖДУ, 2007. С. 45-48.
10. Ніколаєва Т. М. Підприємці в культурно-освітньому просторі України (остання третина XIX – поч. XX ст.). К.: КНЕУ, 2010. 208 с
11. Попередження інвесторам: 10 ознак фіктивності інвестиційного проекту. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/2019/03/25/poperedzhennya-nvestoram-10-znakfktivnost-nvestitsynogo-proektu>.
12. Рекомендації держателям платіжних карток. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=26645330&cat_id=3127220
13. Ринок платіжних карток України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219.
14. Рікардз Дж. Валютні війни. Витоки наступної світової кризи; пер. з англ. Д. Тавровецький. Київ: Наш формат, 2018. 327 с.
15. Слабошпицький М. Українські меценати: Нариси з історії української культури. К.: В-во М.Коця, В-во «Ярославів Вал», 2001. 328 с.
16. Споживачу небанківських фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/%D0%91%D0%A0%D0%9E%D0%A8%D0%A3%D0%A0%D0%90.pdf>
17. Талер Р. Поведінкова економіка. Як емоції впливають на економічні рішення; пер. з англ. С. Крикуненко. Київ: Наш формат, 2018. 462 с.
18. Молчанов В.Б. Пенсійне забезпечення населення та благодійність у містах Правобережної України на початку XX ст. *Проблеми історії України XIX – початок XX ст.* К.: Ін-т історії України НАН України, 2000. С. 136-144
19. Ринок платіжних карток України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219.
20. Фергюсон Н. Еволюція грошей. Фінансова історія світу; пер. з англ. К. Діса. Київ: Наш формат, 2017. 380 с.
21. Харарі Ю. Н. 21 урок для 21 століття; з англ. пер. О. Дем'янчук. Київ: Форс Україна: Book Chef, 2018. 413 с.
22. Чанг Ха-Юн. Економіка. Інструкція з використання; пер. з англ. А. Лапін. Київ: Наш формат, 2016. 400 с.

Список корисних веб-сайтів:

1. Державна служба фінансового моніторингу. URL: <http://www.sdfm.gov.ua>.
2. Інститут модернізації змісту освіти МОН України URL: <https://imzo.gov.ua>
3. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.
4. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
5. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua>.
6. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua>.
7. Моторне (транспортне) страхове бюро України. URL: <http://www.mtsbu.ua>
8. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>.
9. Національний банк України. URL: <https://www.bank.gov.ua>.
10. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua>.
11. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <http://www.fg.gov.ua>.
12. Школа кібербезпеки на сайті Української міжбанківської Асоціації членівплатіжних систем «ЄМА». URL: <https://ema.com.ua/citizens/cyber-safety-school>.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи (проекти, презентації, есе, реферати, тести тощо), які виконуються із порушенням встановлених викладачем термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від максимально можливої кількості балів за даний вид діяльності). Перескладання пропущених занять або завдань самостійної роботи відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, працевлаштування тощо). Відвідування аудиторних занять є бажаним. Теми пропущених занять студент опрацьовує самостійно.

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (2019 р.; Інтернет-ресурс: <https://drive.google.com/file/d/1kpvtbTTnlgy2Tz29iNvgwlMe84tMAkRg/view>). У процесі навчання забороняються академічний плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування (при написанні контрольної роботи та складанні іспиту), хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад педагогіки, дидактики, методики викладання історії тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, не запізнюватися на заняття (виняток можуть становити запізнення з поважних причин), дотримуватися правил суспільної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати завдання, визначені для практичних занять і самостійної роботи;
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 60 балів.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Виконання самостійної роботи	11	3	33
Усна відповідь на практичному занятті	12	3	36
Практична робота	2	10	20
Творча робота	1	11	11
Усього:			100